

DIE IN DEN SCHEMER LEVEN

Mejuffrouw L.

Daar is een bijna schijn-doode binnengekomen, zei de hoofdverpleegster; en ze overdreef niet. Met gesloten oogen, half geopenden mond, slap neerliggende handen, nauw-merkbaar ademend, lag daar een ongeveer veertigjarige vrouw te bed. Alle reacties ontbraken. Toespreken, optillen der oogleden, 't bevochtigen van den mond met een prikkelende vloeistof, kittelen der voetzolen, een lichte prik met de punt van een naald, opheffen van handen en armen, — 't gaf alles niets.

Al in geen maand had de patiënte gegeten of gedronken. Voedende lavementen en sonde-voeding (het ingieten van vloeibaar voedsel door middel van een gummislang, die door den neus in de maag wordt gebracht) hadden haar in leven gehouden, maar de huisdokter kon hier niet eindeloos mee doorgaan, stond bovendien voor psychiatrische vragen, achtte een meer zorgvuldige en deskundige verpleging noodig dan thuis kon worden gegeven, en had daarom opneming der vrouw in de inrichting bewerkt.

Natuurlijk werd de kunstmatige voeding den eersten tijd na de opneming voortgezet en bleef de patiënte te bed, echter onder onafgebroken scherpe observatie.

Na eenige dagen deed de hoofdverpleegster een verrassende ontdekking. Ze bemerkte namelijk, dat de zieke, wanneer ze zich onbespied waande, even de oogen opende en om zich heen zag. Wat was dat? Simuleerde de patiënte die stupo-

reuze aandoening? Dat er inderdaad met haar iets niet in orde was, stond vast; welk mensch met een ongeschonden verstand zou doen als zij? Maar toch! — men vindt bij geesteskranken zoo dikwijls namaak van ernstige aandoeningen! Er werden proeven genomen, er werd onopgemerkt gespionneerd, en het resultaat was, dat de schijnbaar half-doode vrouw op zekeren dag in een kuip met koud water werd gelegd. In een wip was ze er uit! Zoo gauw ze het koude nat voelde, viel ze uit haar rol, schreeuwde, zette verschrikte groote oogen op, heesch zich op en sprong over den rand.

Tien minuten later, toen ze behoorlijk was afgedroogd en aangekleed, liet ze zich weer met gesloten oogen van haar stoel op den grond glijden. „Maar dadelijk weer een koud bad; dat helpt blijkbaar best,” beval de hoofdverpleegster. En zie, 't woord was niet gesproken of de patiënte zat recht op haar stoel.

Vier weken later nam ze in de zaal stof af; nog een maand later dweilde ze den vloer; en na ongeveer een half jaar praatte ze honderd uit en deed behoorlijk alle voorkomend huiswerk. Zelfs gebeurde het, dat ze medeverpleegden, die haar in den weg liepen, een klets met een dweil om de ooren gaf, en hen uitfoeterde, dat het een aard had.

Van den dag af, dat haar een stofdoek in de hand gedrukt werd, was het met haar apathie gedaan; hoe geregelder ze arbeidde, hoe beter het werd, en er werd ontslag uit de stichting en terugzending naar haar gezin overwogen.

W. A. V.

DE FRANSCH E OPPERBEVELHEBBER

Toen einde Augustus 1914 de geweldige Duitsche legers in forsche marschen lostrokken op Parijs en de Fransche hoofdstad ernstig bedreigd werd, was er in het hoofdkwartier van den Franschen generalissimus Joffre een bescheiden, weinig opvallend jong kolonel, dien de rustige opperbevelhebber raadpleegde over een voorstel van den gouverneur van Parijs Galiéni. Galiéni, die zijn stad bedreigd zag, zag een kans om den vijand tot staan te brengen. Deze was zóó snel opgerukt, dat er ergens een gat was ontstaan — hier moesten de Franschen aanvallen en den vijand tot retiree-

ren dwingen, als dat kon. En het moest kunnen, want Frankrijks lot hing ervan af.

Vader Joffre raadpleegde zijn knapen jongen adviseur, die er vlakweg vóór was: hier, op deze zwakke plek, moest Frankrijk zijn troepen werpen. En dan zou de oorlogskans keeren. Gelukkig voor Frankrijk deed Joffre wat Galiéni en de jonge staf-officier wenschten: hij viel aan. Op 4 September had Galiéni zijn smeekbede tot Joffre gericht, op 6 September viel Frankrijk aan en weer drie dagen later waren de Duitschers zestig mijl achteruit geworpen.

* * *

Wie was deze kleine, bescheiden kolonel, deze nog jonge hoofd-officier, wiens advies blijkbaar door „Vader Joffre” zoo op prijs werd gesteld?

In het jaar 1872, een jaar dus na den Fransch—Duitschen oorlog, werd in een huis op den Boulevard St Germain, vlak gelegen tegenover het Ministerie van Oorlog, een jongetje geboren, dat in deze militaire omgeving wel zeer goed thuis scheen te behooren. Zijn vader was inspecteur-generaal van het Fransche leger en stamde zelf van niet minder dan vier generaals af. Is het dus wonder, dat zijn zoontje, zoo dicht opgevoerd bij alles wat aan den soldaat herinnerde, op zijn eerste, door moeder geschilderde portret, stond afgebeeld als een kleine tamboer van het Fransche leger? En dat het kind, in zijn vrijen tijd, altijd zocht naar die spelletjes, welke verband hielden met het beroep van soldaat?

Later, een flinke jongen geworden, zal hij misschien nog weleens gearzeld hebben, of hij de voetstappen zijner voorvaderen drukken moest, want van de moeder erfde hij ook de liefde tot de schilderkunst, waarvan hij, ook toen de keuze anders uitgevallen was, zulk een geestdriftig beoefenaar werd, dat het nu nog zijn liefste wensch is, dat er één keer nog eens een beetje vrede mag komen, waarin hij weer wat... schilderen kan. Nu doet hij dat nooit meer, maar in zijn jaren van jong officier greep hij nog dikwijls naar palet en penseel.

Maurice Gamelin, want zoo heette dit soldatenkind, werd naar Saint Cyr gezonden, de beroemde militaire school, die zooveel knappe, soms zelfs geniale officieren heeft voortgebracht. Was ook Napoleon niet eenmaal onder haar leerlingen?

De kleine Maurice toonde zich een uitblinker onder zijn kameraden en wel zóó, dat hij in 1893 nummer één werd in een klasse, die uit... 449 leerlingen bestond. Dat men op het stille officiertje den blik gericht hield, toen hij de school verliet, laat zich na zulke successen verstaan.

Een jaar of wat later was er een andere militaire beroemdheid, die op hem lette. Dat was, toen de jonge Gamelin de krijgsschool bezocht en de leeraar in tactiek, de luit-kolonel Foch, zijn groote gaven ontdekte. Zelf moest de generaal der overwinning nog zijn carrière maken, maar hij was toch al goed op weg, want wie op de Fransche Krijgsschool doceert, kan zelf reeds uitrekenen, dat hij in het voorste gelid komt van de vaderlandsche strategen. Zoo iemand komt zeker bij de legerleiders terecht.

Foch was uitermate tevreden over zijn kleinen, bescheiden en zwijgzamen leerling en eenige jaren later was de eerste Fransche aanvoerder in den grooten oorlog het ook. Want toen werd Gamelin stafofficier bij de divisie van Joffre en werd hij dus vanzelf opgemerkt door den grooten generaal, die hem, in 1912, nadat hij zelf in den oppersten oorlogsraad was benoemd, chef van zijn kabinet maakte.

Het was in dien tijd, dat de jonge Gamelin een stelsel van defensief te bestudeeren kreeg in geval Duitschland door België heen Frankrijk mocht willen binnenvallen. Het moet nu het resultaat van deze studie zijn geweest, dat Joffre gebruikte bij Von Kluck's aanval op Parijs, op welk tijdstip de jonge kolonel nog altijd in Joffre's nabijheid was, want, zooals zij zeiden, was Gamelin Joffre's onmiddellijke adviseur. Hoe „vader Joffre” zijn adviseur waardeerde, blijkt wel uit de karakteristiek, die de generaal eenmaal van den kleinen kolonel gaf: hij is een van mijn roode bloedlichaampjes. En het was inzonderheid om zijn bliksemsnelle, tactische inzichten, dat de toenmalige opperbevelhebber hem waardeerde.

* * *

Jaren zijn verlopen, een kwart eeuw spoedde heen. De jonge kolonel bereikte den generaalsrang en in 1919 zien wij hem als hoofd van een militaire missie in Zuid-Amerika; nog weer eenige jaren later als commandant van het Fransche leger werkzaam in de Levant. Weer terug in het vaderland staan de hoogste rangen voor hem open: in 1931 wordt hij chef van den generalen staf en in 1935 zelfs vice-president van den oorlogsraad. Hooger kan men in vreedstijd niet komen; daarmee is men Frankrijks eerste soldaat. Het presidentschap van den Raad berust bij den minister van oorlog.

Men ziet het: de carrière van Gamelin, den leerling van Foch, den medewerker van Joffre, is wel zeer voorspoedig geweest. In den hoogsten rang van den vreedstijd heeft hij gedaan voor Frankrijks leger wat er gedaan kon worden: hij liet de Maginotlinie uitbouwen, hij mechaniseerde het leger; hij verlengde den oefeningstijd der recruten van één jaar tot twee. Zoo maakte hij het Fransche leger paraat voor den oorlog, die dreigend nader kwam. En dien hij nu afwachte als de generalissimus van alle Fransche en Britsche legers.

Dit laatste heeft hij op zijn voorgangers Joffre en Foch vóór. Hoeveel

overredingskracht, hoeveel geduld is er noodig geweest, om dit te bereiken: het opperbevelhebberschap in één hand. Want al waren Franschen en Engelschen nog zulke soliede bondgenooten in dien grooten oorlog, de Britsche trots had eenige jaren van intense teleurstellingen en militaire fouten noodig, om zóó gebroken te worden, dat men zijn eigen generaals ondergeschikt stelde aan den generalissimus der Franschen. Onder Joffre dacht men er niet eens aan, ook niet onder den trouwens mislukten Nivelle. Foch moest komen met zijn dwingende kracht, met zijn scherpe overredingskracht en tenslotte met zijn machtig overwicht, om dit te bereiken. Maar de fout van den grooten oorlog wordt thans niet meer gemaakt.

* * *

Valt er veel te vertellen van Gamelin? Een wedervraag: Viel er veel van Foch te vertellen op het oogeblik, dat hij de leiding van den oorlog in handen nam? Wij meenen van niet; eerst tijdens den oorlog werd zijn geschiedenis geschreven en zoo zal het met die van Gamelin ook zijn.

Laat ons bij dezen bescheiden, stillen werker niet al te zeer rekenen op uiterlijke schittering. In het Parijsche leven was hij nooit een opvallende figuur. Zijn levenswijs is een zeer eenvoudige: even vóór negen

placht hij zijn woning op de derde verdieping van een huis aan de Avenue Foch te verlaten, om naar zijn bureau te gaan. Daar werkte hij dan tot zeven uur in den avond.

Een man van groote woorden is hij niet, wel een man van plicht. Van optimisme moet hij niets hebben; dat ligt niet in zijn aard. „Optimisme is luxe,” zeide hij een keer; blijkbaar laat hij liever niets over aan onvoorzienene kansen. Hij rekent zijn zetten uit, zooals een schaakspeler dat doet. Wel blijft hij er, naar men zegt, uiterlijk onbewogen bij.

Een stil, in zichzelf gekeerd werker. Van hem bevreedt het niet te vernemen, dat hij eerst op 55-jarigen leeftijd gehuwd is. Menschen als Gamelin hebben schuchtere schoonheden in zich, die ze misschien al te behoedzaam bewaren, waardoor dan hun teruggetrokkenheid eenzaamheid wordt. Wij vermoeden, dat door dit late huwelijk die dreigende eenzaamheid doorbroken is. Zulke menschen hebben door den regel maar heel weinig vrienden, maar die ze hebben, zijn dan ook meestal vrienden voor het leven. Men zegt, dat een van Gamelin's vrienden... de Italiaansche maarschalk Badoglio is. Geve God, dat de loop der gebeurtenissen hen niet noodzaakt, eens als vijanden tegenover elkaar te staan.

Q. A. de R.